

**Konvensjonen om
barnets rettigheter**

Distr.
GENERELL

CRC/C/GC/11
12. februar 2009

KOMITEEN FOR BARNETS RETTIGHETER
Komiteens femtiende sesjon
Genève, 12. - 30. januar 2009

GENERELL KOMMENTAR NR. 11 (2009)

Urbefolkningsbarn og deres rettigheter etter konvensjonen

KOMITEEN FOR BARNETS RETTIGHETER

GENERELL KOMMENTAR NR. 11 (2009)

Urbefolkningsbarn og deres rettigheter etter konvensjonen

Innledning

1. I innledningen til Konvensjonen om barnets rettigheter tar partene "*tilbørlig hensyn til den betydning hvert folks tradisjoner og kulturelle verdier har for barns beskyttelse og harmoniske utvikling*". Alle rettigheter som er nedfelt i konvensjonen, gjelder for alle barn, om de tilhører urbefolkningsgrupper eller ikke, men Konvensjonen om barnets rettigheter er den første viktige menneskerettighetstraktaten som spesifikt refererer til urbefolkningsbarn i flere av sine bestemmelser.
2. Artikkel 30 i konvensjonen slår fast at "*I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.*"
3. Videre slås det i konvensjonens artikkel 29 fast at "*barnets utdanning skal ta sikte på å forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn i en ånd av forståelse, fred, toleranse, likestilling mellom kjønnene og vennskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personer som tilhører urbefolkningen*".
4. Artikkel 17 i konvensjonen nevner også disse barna spesielt. Den slår fast at partene skal "*oppmuntre massemediene til å ta særlig hensyn til de språklige behov hos barn som tilhører en minoritetsgruppe eller et urfolk*".
5. De spesifikke referansene til urbefolkningsbarn i konvensjonen reflekterer en erkjennelse av at disse barna har behov for spesielle tiltak for å kunne nyte sine rettigheter fullt ut. Komiteen for barnets rettigheter har konsekvent hatt fokus på situasjonen til urbefolkningsbarn under sin gjennomgang av partenes periodiske rapporter. Komiteen har registrert at urbefolkningsbarn ofte støter på betydelige utfordringer i utøvelsen av sine rettigheter, og komiteen har i den sammenheng fremmet spesifikke anbefalinger i sine konkluderende merknader. Urbefolkningsbarn opplever fortsatt alvorlig diskriminering, i strid med artikkel 2 i konvensjonen, på en rekke områder, herunder når det gjelder tilgang til helsetjenester og utdanning, og dette har gjort det nødvendig å utarbeide denne kommentaren.
6. I tillegg til Konvensjonen om barnets rettigheter har også flere andre menneskerettighetstraktater spilt en viktig rolle når det gjelder å ta opp situasjonen til urbefolkningsbarn og deres rett til ikke å bli diskriminert, herunder Den internasjonale konvensjonen om avskaffelse av alle former for rasediskriminering, fra 1965, Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, fra 1966, og Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, fra 1966.

7. Den internasjonale arbeidsorganisasjonens konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, fra 1989, inneholder bestemmelser som fremmer rettighetene til urfolk, og som spesifikt framhever rettighetene til urbefolkningsbarn når det gjelder utdanning.
8. I 2001 utnevnte FNs menneskerettighetskommisjon en spesialrapportør for urfolks rettigheter og grunnleggende friheter, og denne utnevnelsen ble stadfestet av FNs menneskerettighetsråd i 2007. Rådet har anmodet spesialrapportøren om å vie spesiell oppmerksomhet til situasjonen for barn i urbefolkninger, og en rekke anbefalinger i hans årlige rapporter og spesialrapporter har fokusert på deres situasjon.
9. I 2003 holdt FNs faste forum for urbefolkningsspørsmål sin andre sesjon, der temaet var barn og ungdom i urbefolkninger, og samme år hadde Komiteen for barnets rettigheter urbefolkningsbarns rettigheter som tema på sin årlige dag med generell diskusjon. I den forbindelse vedtok komiteen spesifikke anbefalinger som primært var rettet mot partstatene, men også mot FN-organisasjoner, menneskerettighetsorganisasjoner, sivilsamfunnet, bistandsgivere, Verdensbanken og regionale utviklingsbanker.
10. I 2007 vedtok FNs generalforsamling FNs erklæring om urfolks rettigheter, som gir viktig veiledning når det gjelder rettighetene til urbefolkninger, herunder også spesifikk veiledning om rettighetene til urbefolkningsbarn på en rekke områder.

Formål og struktur

11. Denne generelle kommentaren om rettighetene til urbefolkningsbarn, slik de framgår av Konvensjonen om barnets rettigheter, er basert på den utvikling og de initiativer som er omtalt ovenfor.
12. Det primære formålet med denne generelle kommentaren er å gi partene veiledning med hensyn til hvordan de skal oppfylle sine forpliktelser etter konvensjonen overfor barn som tilhører urbefolkningsgrupper. Komiteen baserer denne generelle kommentaren på sin erfaring med å tolke bestemmelsene i konvensjonen i forhold til urbefolkningsbarn. Videre er kommentaren basert på de anbefalinger som ble vedtatt etter dagen med generell diskusjon om urbefolkningsbarn i 2003, og på konsultasjoner med de berørte interessenter, herunder barna selv.
13. Denne generelle kommentaren har som siktemål å kartlegge de spesifikke utfordringene som hindrer urbefolkningsbarn i å nyte sine rettigheter fullt ut, og framheve spesielle tiltak som partene må gjennomføre, for å sikre at disse barna effektivt kan utøve disse rettighetene. Videre skal kommentaren oppmuntre til god praksis og framheve positive tilnæringsmåter i den praktiske virkeliggjøringen av urbefolkningsbarns rettigheter.
14. Artikkel 30 i konvensjonen og barnas rett til å praktisere sin kultur, utøve sin religion og bruke sitt språk, er sentrale elementer i denne generelle kommentaren, men formålet er å utforske de forskjellige bestemmelsene som krever at det tas spesielt hensyn til urbefolkningsbarn, for at de skal kunne gjennomføres. Det legges spesiell vekt på det innbyrdes forholdet mellom de relevante bestemmelsene, og særlig forholdet til de generelle prinsippene i konvensjonen, som komiteen har gjort rede for, nemlig ikke-diskriminering, barnets beste, retten til liv, overlevelse og utvikling og retten til å bli hørt.

15. Komiteen konstaterer at konvensjonen refererer både til barn som tilhører minoriteter og barn som tilhører urbefolkningsgrupper. Enkelte referanser i denne generelle kommentaren kan ha relevans også for barn av minoritetsgrupper, og det kan på et senere tidspunkt bli aktuelt for komiteen å utarbeide en generell kommentar som spesifikt tar for seg rettighetene til barn som tilhører minoritetsgrupper.

Artikkel 30 og partenes generelle forpliktelser

16. Komiteen minner om den nære sammenheng mellom artikkel 30 i Konvensjonen om barnets rettigheter og artikkel 27 i Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Begge artiklene uttrykker spesifikt retten til å praktisere sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion og bruke sitt eget språk, sammen med andre medlemmer av gruppen. Denne retten oppfattes både som en individuell rett og en kollektiv rett, og den er en viktig anerkjennelse av de kollektive tradisjoner og verdier i urbefolkningskulturen. Komiteen registrerer at utøvelsen av kulturelle rettigheter blant urfolk ofte er nært knyttet opp til bruken av tradisjonelle territorier og utnyttelsen av ressursene der.¹

17. Selv om artikkel 30 er formulert som et nektende utsagn, uttrykker den likevel anerkjennelse av en "rettighet", og den krever at barn ikke skal nektes denne rettigheten. Partene er derfor forpliktet til å sørge for at denne rettigheten og utøvelsen av den blir beskyttet, slik at den ikke blir nektet noen eller krenket. Komiteen er enig med Menneskerettighetskomiteen i at det er behov for positive beskyttelsestiltak, ikke bare mot handlinger fra partstatens side, gjennom statens lovgivende, dømmende eller utøvende myndigheter, men også mot handlinger fra andre personer innenfor partstatens grenser.²

18. Komiteen støtter i denne sammenheng også Komiteen for avskaffelse av rasediskriminering, når denne oppfordrer sine konvensjonsparter til å *anerkjenne og respektere urbefolkningenes kultur, historie, språk og levemåte som en berikelse for statens kulturelle identitet, og arbeide for å bevare dem*.³

---

¹ Menneskerettighetskomiteen: Generell kommentar nr. 23, om artikkel 27 i Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, CCPR/C/Rev.1/ Add.5, 1994, punktene 3.2 og 7. Anbefalinger fra Komiteen for barnets rettigheter etter dagen med generell diskusjon om rettighetene til urbefolkningsbarn, 2003, punkt 4.

² Menneskerettighetskomiteen: Generell kommentar nr. 23, om artikkel 27 i Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, CCPR/C/Rev.1/ Add.5, 1994, punkt 6.1.

³ Komiteen for avskaffelse av rasediskriminering: Generell anbefaling nr. 23, om urfolk, 1997, i A/52/18, Vedlegg V.

19. Det er folkegruppens egen identifisering av seg selv som urfolk som er det grunnleggende kriteriet for å avgjøre om de er et urfolk.⁴ De behøver ikke å være offisielt anerkjent som urfolk av staten for at deres rettigheter skal gjelde.

20. Under sin gjennomgang av partenes rapporter har Komiteen for barnets rettigheter merket seg at mange av partene i arbeidet med å oppfylle sine forpliktelser etter konvensjonen vier for lite oppmerksomhet til rettighetene til urbefolkningsbarn, og til fremme av deres utvikling. Komiteen er av den oppfatning at det bør treffes spesielle lovgivningsmessige og politiske tiltak for å beskytte urbefolkningsbarn, i samråd med de berørte folkegrupper⁵ og med deltakelse fra barna selv i prosessen, i samsvar med artikkel 12 i konvensjonen. Komiteen mener at konsultasjoner for dette formål bør gjennomføres aktivt av myndigheter eller statlige instanser, på en måte som tar hensyn til disse gruppenes kultur, sikrer tilgang til informasjon for alle parter og skaper interaktiv kommunikasjon og dialog.

21. Komiteen anmoder partene om å sørge for at det tas behørig hensyn til artikkel 30 i arbeidet med å gjennomføre konvensjonen. Partene skal i sine rapporter til komiteen gi detaljerte opplysninger om spesielle tiltak som er iverksatt for å sikre at urbefolkningsbarn kan nyte godt av de rettigheter de har i henhold til artikkel 30.

22. Komiteen understreker at kulturell praksis i henhold til konvensjonens artikkel 30 må være i samsvar med andre bestemmelser i konvensjonen, og slik praksis kan under ingen omstendighet forsvares dersom den anses å krenke barnets verdighet eller er skadelig for barnets helse eller utvikling.⁶ Dersom det er snakk om en praksis som er skadelig for barna, som f.eks. tidlig inngåelse av ekteskap eller kjønnslemlesting av jenter, skal staten samarbeide med de urbefolkningsgruppene det gjelder, for å få slutt på denne praksisen. Komiteen anmoder innstendig partene om å utvikle og iverksette opplysningskampanjer og utdanningsprogrammer, og vedta lover og forskrifter, som tar sikte på å endre holdninger og bekjempe kjønnsroller og stereotyper som bidrar til slik skadelig praksis.⁷

Generelle prinsipper (artiklene 2, 3, 6 og 12 i konvensjonen)

Ikke-diskriminering

23. Artikkel 2 pålegger partene å sikre rettighetene til hvert enkelt barn innenfor deres jurisdiksjon, uten diskriminering av noe slag. Komiteen har slått fast at ikke-diskrimineringsprinsippet er et generelt prinsipp som er av grunnleggende betydning for gjennomføringen av

---

⁴ ILO-konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 1 nr. 2.

⁵ ILO-konvensjon nr. 169, artiklene 2, 6 og 27.

⁶ UNICEF Innocenti Digest nr. 11, Ensuring the Rights of Indigenous Children, 2004, s. 7.

⁷ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 4 om unge menneskers helse og utvikling, 2003, punkt 24.

alle rettigheter i konvensjonen. Urbefolkningsbarn har en umistelig rett til ikke å bli utsatt for diskriminering. For at barna skal være effektivt beskyttet mot diskriminering, er partene pålagt å sørge for at ikke-diskrimineringsprinsippet gjenspeiles i all nasjonal lovgivning, og at det kan anvendes direkte og overvåkes og håndheves på hensiktsmessig vis gjennom rettslige og administrative organer. Det skal være effektive botemidler tilgjengelig som kan anvendes raskt i tilfelle brudd på prinsippet. Komiteen understreker at partenes ansvar ikke bare omfatter offentlig, men også privat sektor.

24. Som komiteen tidligere har slått fast i sin generelle kommentar nr. 5 om generelle gjennomføringstiltak, krever plikten til ikke å diskriminere at partene aktivt kartlegger hvilke barn og grupper av barn som kan være avhengige av spesielle tiltak for at de skal få sine rettigheter anerkjent og realisert. Komiteen framhever for eksempel særlig behovet for at data som hentes inn er tilstrekkelig spesifisert, slik at det er mulig å identifisere diskriminering eller potensiell diskriminering. Bekjempelse av diskriminering kan også kreve endringer innen lovgivning, forvaltning og ressurstildeling, og tiltak innenfor skole og utdanning, for å endre holdninger.⁸

25. Komiteen har under sin grundige gjennomgang av partenes rapporter merket seg at urbefolkningsbarn er blant de barna som har behov for at det settes i verk positive tiltak, for å eliminere forhold som forårsaker diskriminering, og for å sikre at de kan nyte godt av de rettigheter de har i henhold til konvensjonen, på lik linje med andre barn. Partene anmodes særlig om å vurdere spesielle tiltak for å sikre at urbefolkningsbarn har tilgang til kulturelt tilpassede tjenester innenfor områdene helse, ernæring, utdanning, rekreasjon og sport, sosiale tjenester, bolig og renovasjon, og tjenester i forbindelse med forebygging og håndtering av barne- og ungdomskriminalitet.⁹

26. Blant de positive tiltakene som det kreves at partene skal iverksette, er innsamling av hensiktsmessig spesifiserte data og utvikling av indikatorer, med det formål å identifisere eksisterende og potensielle områder for diskriminering av urbefolkningsbarn. For å kunne iverksette egnede positive tiltak gjennom lovgivning, ressurstildeling, politiske retningslinjer og programmer, er det viktig å kartlegge hvor det finnes hindringer for at urbefolkningsbarn kan nyte godt av sine rettigheter.¹⁰

27. Partene skal sørge for at det blir iverksatt opplysningstiltak og tiltak innen utdannings-systemet for å bekjempe diskriminering av urbefolkningsbarn. Konvensjonens artikkel 2, sammen med artikkel 17, artikkel 29 nr. 1 bokstav d) og artikkel 30, forplikter partene til å utvikle offentlige opplysningskampanjer, utarbeide opplysningsmaterieell og tilrettelegge undervisning, både for skoleelever og for fagfolk, som fokuserer på urbefolkningsbarns

---

⁸ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 5 om generelle gjennomføringstiltak, 2003, punkt 12.

⁹ Komiteens anbefalinger etter dagen med generell diskusjon om rettighetene til urbefolkningsbarn, 2003, punkt 9.

¹⁰ Ibid., punkt 6.

rettigheter og bekjempelse av diskriminerende holdninger og praksis, herunder rasisme. Videre skal partene sørge for at både urbefolkningsbarn og andre barn får anledning til å utvikle forståelse og respekt for ulike kulturer, religioner og språk, i meningsfulle sammenhenger.

28. I sine periodiske rapporter til komiteen skal partene gjøre rede for tiltak de har truffet og programmer de har iverksatt for å bekjempe diskriminering av urbefolkningsbarn, som oppfølging av erklæringen og handlingsplanen som ble vedtatt på Verdenskonferansen mot rasisme, diskriminering, fremmedfrykt og intoleranse i 2001.¹¹

29. Når de planlegger spesielle tiltak, skal partene vurdere behovene til barn som kan være offer for forskjellige former for diskriminering, og de skal også ta hensyn til at situasjonen kan være forskjellig ut ifra om barna bor i by eller på landet. Særlig skal de rette oppmerksomheten mot jentene, for å sikre at de kan utøve sine rettigheter på lik linje med guttene. Partene skal dessuten sørge for at de spesielle tiltakene de gjennomfører, også fokuserer på rettighetene til urbefolkningsbarn som har nedsatt funksjonsevne.¹²

Barnets beste

30. Anvendelsen av prinsippet om barnets beste krever spesiell oppmerksomhet når det gjelder barn som tilhører urbefolkninger. Komiteen konstaterer at barnets beste oppfattes både som en kollektiv og en individuell rettighet, og at anvendelsen av denne rettigheten med hensyn til urbefolkningsbarn som gruppe, krever at man foretar en vurdering av hvordan denne rettigheten forholder seg til kollektive kulturelle rettigheter. Urbefolkningsbarn har ikke alltid fått den spesielle oppmerksomhet de fortjener. I en del tilfeller har deres situasjon kommet i skyggen av andre spørsmål som har vært av mer generell interesse for urfolk (herunder retten til land og til politisk representasjon).¹³ Prinsippet om barnets beste kan imidlertid ikke settes til side eller krenkes til fordel for gruppens interesser.

31. Når statlige myndigheter, herunder lovgivende organer, skal vurdere hva som er best for et barn som tilhører en urbefolkning, skal de vurdere barnets kulturelle rettigheter og barnets behov for å utøve disse rettighetene kollektivt, sammen med andre medlemmer av gruppen. Hva angår lovgivning, politikk og programmer som berører urbefolkningsbarn generelt, skal man rådføre seg med urbefolkningsgruppen og gi den mulighet til å delta i prosessen med å finne ut, på en kulturelt sensitiv måte, hva som er det beste for barna på generell basis. Barna skal være med og delta på en meningsfylt måte i disse konsultasjonene, i den grad det er mulig.

32. Komiteen mener det kan være forskjell på hva som er best for det enkelte barnet og hva som er best for barna som gruppe. Når det skal tas en avgjørelse som gjelder ett enkelt barn, som

---

¹¹ Komiteens anbefalinger etter dagen med generell diskusjon om rettighetene til urbefolkningsbarn, 2003, punkt 12.

¹² Konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne, innledningen. FN-erklæringen om urfolks rettigheter, A/RES/61/295, artiklene 21 og 22.

¹³ UNICEF Innocenti Digest nr. 11, Ensuring the Rights of Indigenous Children, 2004, s. 1.

typisk kan være en rettsavgjørelse eller en administrativ avgjørelse, er det barnets beste som enkeltindivid som skal være det primære hensynet. Men en vurdering av barnets kollektive kulturelle rettigheter skal være en del av beslutningsgrunnlaget når man skal avgjøre hva som er best for barnet.

33. Prinsippet om barnets beste forplikter partene til å treffe aktive tiltak innenfor alle områder av sine lovgivende, administrative og rettslige systemer, for å sikre systematisk anvendelse av prinsippet, ved at de vurderer hvilke virkninger deres beslutninger og handlinger har for barns rettigheter og interesser.¹⁴ For å sikre urbefolkningsbarns rettigheter på en effektiv måte, skal disse tiltakene bl.a. omfatte opplæring og bevisstgjøring av relevante yrkesgrupper, slik at de er seg bevisst betydningen av å ta hensyn til kollektive kulturelle rettigheter når de skal ta en beslutning om hva som er best for barnet.

Retten til liv, overlevelse og utvikling

34. Komiteen konstaterer med uro at et uforholdsmessig høyt antall urbefolkningsbarn lever i ekstrem fattigdom, et forhold som har negative konsekvenser for deres evne til å overleve og utvikle seg. Komiteen er videre uroet over den høye spedbarnsdødeligheten og barnedødeligheten generelt, og de mange tilfellene av feilernæring og sykdom blant urbefolkningsbarn. Artikkel 4 pålegger partene å virkeliggjøre barnas økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter så langt det lar seg gjøre innenfor de ressurser de har til rådighet, om nødvendig innenfor rammen av internasjonalt samarbeid. Artikkene 6 og 27 gir barna rett til å leve opp og utvikle seg, og rett til en tilfredsstillende levestandard. Partene skal hjelpe foreldre og andre som har ansvar for urbefolkningsbarn, med å virkeliggjøre disse rettighetene, ved å tilby dem kulturelt tilpasset materiell bistand og egnede støtteopplegg, særlig med hensyn til ernæring, klær og bolig. Komiteen understreker behovet for spesielle tiltak fra partenes side for å sikre at urbefolkningsbarn kan nyte godt av retten til en tilfredsstillende levestandard, og at disse tiltakene, sammen med egnede indikatorer for å måle resultatene, blir utviklet i samarbeid med urbefolkningen, herunder barna.

35. Komiteen gjentar sin forståelse av barnets utvikling, slik den er uttrykt i komiteens generelle kommentar nr. 5, som et "holistisk begrep, som omfatter barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske, psykologiske og sosiale utvikling".¹⁵ Innledningen til konvensjonen framhever betydningen av den enkeltes tradisjoner og kulturelle verdier, særlig med referanse til barnets beskyttelse og harmoniske utvikling. Når det gjelder urbefolkningsbarn som tilhører grupper som lever på tradisjonelt vis, er bruken av tradisjonelle landområder av vesentlig betydning for deres utvikling, og for praktiseringen av deres kultur.¹⁶ Partene skal foreta en grundig vurdering av den kulturelle betydningen tradisjonelle landområder har, og kvaliteten på

---

¹⁴ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 5 om generelle gjennomførings-tiltak, 2003, punkt 12.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ UNICEF Innocenti Digest nr. 11, Ensuring the Rights of Indigenous Children, 2004, s. 8.

miljøet i disse områdene, samtidig som de skal sikre barnas rett til liv, overlevelse og utvikling i størst mulig grad.

36. Komiteen understreker på nytt betydningen av utviklingsmålene i FNs tusenårserklæring, og oppfordrer partene til å samarbeide med urbefolkningene, herunder barna, for å sikre at disse målene blir realisert fullt ut for urbefolkningenes barn.

Respekt for barnets synspunkter

37. Komiteen mener i forbindelse med artikkel 12 at man må skille mellom barnets rett til å uttrykke sine meninger som enkeltmenneske og retten til å bli hørt som kollektiv, som gjør det mulig for barna som gruppe å delta i konsultasjoner om spørsmål som berører dem.

38. Når det gjelder urbefolkningsbarn som enkeltindivider, har partene plikt til å respektere barnas rett til å gi uttrykk for sine meninger i alle spørsmål som berører dem, direkte eller gjennom en representant, og til å tillegge disse meningene behørig vekt, i samsvar med barnas alder og modenhet. Denne forpliktelsen skal respekteres i enhver rettslig og administrativ saksbehandling. Partene skal sørge for et miljø som oppmuntrer til fri meningsutveksling, og ta for seg hindringer som står i veien for at urbefolkningsbarn kan utøve denne retten fritt. Retten til å bli hørt omfatter retten til representasjon og til kulturelt tilpasset tolking, og den omfatter også retten til ikke å uttale seg, dersom man ikke ønsker det.

39. Når det gjelder denne rettigheten for urbefolkningsbarn som gruppe, spiller staten en viktig rolle med hensyn til å legge til rette for at de kan delta, og staten skal sørge for at de blir tatt med på råd i alle saker som berører dem. Partene skal utarbeide spesielle strategier for å sikre at barna virkelig blir tatt med på råd. De skal forsikre seg om at denne rettigheten gjelder, særlig i skole-sammenheng og i forbindelse med alternative omsorgsordninger, men også i samfunnet for øvrig. Komiteen anbefaler at partene samarbeider nært med urbefolkningsbarna og de folkegruppene de tilhører, for å utvikle, iverksette og evaluere en politikk og programmer og strategier for gjennomføring av konvensjonen.

Sivile rettigheter og friheter (artiklene 7, 8 og 13-17 og artikkel 37 bokstav a) i konvensjonen)

Tilgang til informasjon

40. Komiteen understreker betydningen av at media tar spesielt hensyn til de språklige behovene hos urbefolkningsbarn, i samsvar med artikkel 17 bokstav d) og artikkel 30 i konvensjonen. Komiteen oppfordrer partene til å bidra til at urbefolkningsbarn får tilgang til media på sitt eget språk. Komiteen understreker at urbefolkningsbarn har krav på å få tilgang til informasjon, herunder på sitt eget språk, for at de effektivt skal kunne utøve sin rett til å bli hørt.

Fødselsregistrering, statsborgerskap og identitet

41. Partene er forpliktet til å sørge for at alle barn blir registrert umiddelbart etter fødselen, og at de får statsborgerskap. Fødselsregistreringen skal være gratis og tilgjengelig for alle. Det bekymrer komiteen at urbefolkningsbarn i større grad enn andre barn lever opp uten å være registrert, og dermed er mer utsatt for å bli statsløse.

42. Partene skal derfor treffe spesielle tiltak for å sikre at urbefolkningsbarn, herunder barn som bor i avsidesliggende områder, blir registrert på behørig vis. Slike spesielle tiltak, som man skal bli enig om gjennom samarbeid med de berørte folkegrupper, kan f.eks. omfatte mobile registreringsenheter, periodiske kampanjer for fødselsregistrering eller oppretting av kontorer for fødselsregistrering på deres egne områder, for å sikre at denne tjenesten blir tilgjengelig for alle.

43. Partene skal sørge for at alle urbefolkningsfunn blir informert om hvor viktig det er at barna bli registrert ved fødselen, og hvilke negative konsekvenser det vil ha for barnas andre rettigheter dersom de ikke blir registrert. Partene skal påse at informasjon om dette er tilgjengelig for urbefolkningsgruppene på deres eget språk, og at det blir iverksatt opplysningskampanjer i samarbeid med de berørte folkegruppene.¹⁷

44. Videre skal partene, i samsvar med artiklene 8 og 30 i konvensjonen, sørge for at urbefolkningsbarn kan få de tradisjonelle navn som deres foreldre ønsker å gi dem, i samsvar med deres kulturelle tradisjoner og barnas rett til å bevare sin identitet. Partene skal vedta bestemmelser i sin nasjonale lovgivning som sikrer urbefolkningsgrupper retten til å gi sine barn de navn de ønsker å gi dem.

45. Komiteen ønsker å henlede partenes oppmerksomhet på konvensjonens artikkel 8 nr. 2, som slår fast at et barn som helt eller delvis og på ulovlig vis er blitt fratatt sin identitet, skal få egnet bistand og beskyttelse, slik at denne identiteten kan bli gjenopprettet så raskt som mulig. Komiteen ber partene ha i erindring artikkel 8 i FNs erklæring om urfolks rettigheter, som slår fast at det skal opprettes effektive mekanismer for å forhindre, eller eventuelt gi oppreisning for, ethvert tiltak som fratår urbefolkninger, herunder barna, deres etniske identitet.

**Familieforhold og alternativ omsorg
(artiklene 5 og 9-11, artikkel 18 nr. 1 og 2, artiklene 19-21 og 25, artikkel 27 nr. 4 og artikkel 39 i konvensjonen)**

46. Artikkel 5 i konvensjonen pålegger partene å respektere den rett og plikt som foreldrene til barna og eventuelt slektninger eller medlemmer av gruppen har, til å gi barna egnet støtte og veiledning, i samsvar med deres gradvise utvikling, i utøvelsen av de rettigheter som er anerkjent i konvensjonen. Partene skal sørge for at det treffes effektive tiltak for å sikre integriteten til urbefolkningsfamilier og urbefolkningsgrupper, ved å hjelpe dem med å oppfylle sine plikter som barneoppdragere, i samsvar med artiklene 3, 5, 18 og 25 og artikkel 27 nr. 3 i konvensjonen.¹⁸

47. Partene skal samle inn data om familiesituasjonen til urbefolkningsbarn, herunder barn som er plassert i fosterfamilier og barn som er i en adopsjonsprosess, i samarbeid med deres familier og folkegruppene de tilhører. Denne informasjonen skal brukes til å utforme en politikk når det gjelder familiemiljø og alternativ omsorg for urbefolkningsbarn, på en kulturelt sensitiv

---

¹⁷ UNICEF Innocenti Digest nr. 11, Ensuring the Rights of Indigenous Children, 2004, s. 9.

¹⁸ Komiteens anbefalinger etter dagen med generell diskusjon om rettighetene til urbefolkningsbarn, 2003, punkt 17.

måte. Barnets beste og integriteten til urbefolkningsfamilier og urbefolkningsgrupper skal være primære hensyn å ta ved planlegging av utviklingsprogrammer, sosiale tjenester, helsetjenester og utdanningsprogrammer som berører urbefolkningsbarn.¹⁹

48. Videre skal partene alltid forsikre seg om at prinsippet om barnets beste er det overordnede hensynet i enhver sak som gjelder plassering av urbefolkningsbarn i alternativ omsorg, og de skal, i samsvar med artikkel 20 nr. 3 i konvensjonen, ta behørig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. I partstater der urbefolkningsbarn er overrepresentert blant barn som er skilt fra sine familiemiljøer, skal det utvikles og iverksettes målrettede tiltak, i samarbeid med urbefolknings-samfunnene, for å redusere antallet urbefolkningsbarn i alternativ omsorg og forhindre at de mister sin kulturelle identitet. Særlig skal partstaten treffe tiltak for å sikre at urbefolkningsbarn som er plassert i alternativ omsorg utenfor den befolkningsgruppen de tilhører, kan opprettholde sin kulturelle identitet.

Grunnleggende helse- og velferdstjenester

(artikkel 6, artikkel 18 nr. 3, artiklene 23, 24 og 26 og artikkel 27 nr. 1-3 i konvensjonen)

49. Partene skal sørge for at alle barn nyter godt av den høyeste helsestandard som kan oppnås, og at de har tilgang til helsetjenester. Urbefolkningsbarn har ofte dårligere helse enn andre barn, noe som bl.a. skyldes dårlige helsetjenester, eller at de ikke har tilgang til slike tjenester. Komiteen konstaterer med uro, på grunnlag av sin gjennomgang av partenes rapporter, at dette gjelder både i utviklingsland og i utviklede land.

50. Komiteen ber partene treffe spesielle tiltak for å sikre at urbefolkningsbarn ikke blir diskriminert når det gjelder tilgang til en høyest mulig helsestandard. Komiteen ser med uro på den høye barnedødeligheten i urbefolkninger og påpeker at partene har en positiv plikt til å påse at urbefolkningsbarn har lik tilgang til helsetjenester, og til å bekjempe feilernæring og barnedødelighet, spedbarnsdødelighet og svangerskapsrelatert dødelighet blant mødre.

51. Partene skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at urbefolkningsbarn har lett tilgang til helsetjenester. Helsetjenestene skal i den grad det er mulig være lokalt basert og planlegges og forvaltes i samarbeid med de berørte folkegrupper.²⁰ Det er særlig viktig å påse at disse tjenestene er kulturelt sensitive, og at informasjon om dem er tilgjengelig på urbefolkningens eget språk. Det bør legges spesiell vekt på å sikre tilgang til helsetjenester for urbefolkningsgrupper som bor i landlige og avsidesliggende områder, eller i områder som er berørt av væpnet konflikt, og for gjestearbeidere, flyktninger og internt fordrevne personer fra urbefolkningen. Partene skal videre vie spesiell oppmerksomhet til behovene til urbefolkningsbarn som har

---

¹⁹ Ibid.

²⁰ ILO-konvensjon nr. 169, artikkel 25 nr. 1 og 2.

nedsatt funksjonsevne, og påse at relevante programmer og politiske tiltak er tilpasset de aktuelle folkegruppens kultur.²¹

52. Helsearbeidere og medisinsk personell som selv kommer fra urbefolkningsgrupper, spiller en viktig rolle ved at de fungerer som brobyggere mellom tradisjonell medisin og konvensjonelle medisinske tjenester, og ansettelse av lokalt personell fra urbefolkningen i helsetjenesten bør prioriteres.²² Partene bør underbygge rollen til disse helsearbeiderne, ved å bistå dem med nødvendige hjelpemidler og nødvendig opplæring, slik at urbefolkningen kan anvende konvensjonell medisin på en måte som tar hensyn til deres kultur og tradisjoner. I den forbindelse minner komiteen om urbefolkningsrett til å anvende tradisjonell medisin, slik denne framgår av artikkel 25 nr. 2 i ILO-konvensjon nr. 169 og artiklene 24 og 31 i FN-erklæringen om urfolks rettigheter.²³

53. Partene skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at urbefolkningsbarn og deres familier og samfunn får informasjon om og undervisning i spørsmål som gjelder helse og forebyggende helseomsorg, som f.eks. ernæring, amming, omsorg før og etter fødselen, barns og ungdommers helse, vaksinerings, smittsomme sykdommer (særlig HIV/AIDS og tuberkulose), hygiene, et rent miljø og farene forbundet med bruk av plantevernmidler.

54. Når det gjelder unge menneskers helse, skal partene vurdere spesifikke strategier for å gi ungdom i urbefolknings-samfunn tilgang til seksualopplysning og opplysning om og tjenester vedrørende reproduksjon, herunder familieplanlegging og preventiver, farene ved tidlige svangerskap, forebygging av HIV/AIDS og forebygging og behandling av seksuelt overførbare smittsomme sykdommer. Komiteen anbefaler partene å gå gjennom komiteens generelle kommentarer nr. 3 og nr. 4 om henholdsvis HIV/AIDS og barnets rettigheter (2003) og om unge menneskers helse og utvikling (2003), og ta disse med i betraktning under arbeidet med disse strategiene.²⁴

55. I en del partstater er selvmordsraten blant urbefolkningsbarn vesentlig høyere enn blant andre barn. Under slike omstendigheter bør partene planlegge og iverksette en forebyggende politikk og sørge for at det blir avsatt ekstra finansielle midler og menneskelige ressurser til psykisk helseomsorg for urbefolkningsbarn, på en måte som tar hensyn til deres kultur, i samarbeid med de berørte folkegrupper. For å analysere og bekjempe de underliggende årsaker, bør partene etablere og opprettholde en dialog med de urbefolknings-samfunnene det gjelder.

---

²¹ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 9 om rettighetene til barn med nedsatt funksjonsevne, 2006.

²² ILO-konvensjon nr. 169, artikkel 25 nr. 3.

²³ FN-erklæringen om urfolks rettigheter, A/RES/61/295, artiklene 24 og 31.

²⁴ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 3 om HIV/AIDS og barnets rettigheter, 2003, og generell kommentar nr. 4 om unge menneskers helse og utvikling, 2003.

Utdanning (artiklene 28, 29 og 31 i konvensjonen)

56. Artikkel 29 i konvensjonen slår fast at utdanningens formål bl.a. skal være å utvikle respekt for barnets kulturelle identitet, språk og verdier og respekt for kulturer som er forskjellige fra barnets egen kultur. Videre er formålet å forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn, i en ånd av forståelse, fred, toleranse, likestilling mellom kjønnene og vennskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personer som tilhører urbefolkningen. Utdanningens formål gjelder for alle barn, og partene skal sørge for at disse formålene gjenspeiles på tilfredsstillende vis i læreplaner, undervisningsmateriell og undervisningsmetoder, og i utdanningspolitikken generelt. Partene anmodes om å se på komiteens generelle kommentar nr. 1, om utdanningens formål, for videre veiledning.²⁵

57. Utdanningen av urbefolkningsbarn bidrar både til utvikling av barna som enkeltmennesker og til utvikling av samfunnet de lever i, samtidig som den bidrar til deres deltakelse i stor-samfunnet. En god utdanning gjør urbefolkningsbarn i stand til å utøve og nyte godt av økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, til beste for dem selv som enkeltmennesker og til beste for samfunnet de lever i. Videre styrker utdanningen barnas evne til å utøve sine sivile rettigheter, slik at de kan påvirke politiske prosesser for å oppnå bedre beskyttelse av menneskerettighetene. Realiseringen av urbefolkningsbarns rett til utdanning er derfor et viktig virkemiddel for å oppnå både en styrking av enkeltmennesket og selvbestemmelse for urbefolkningen.

58. For å sikre at utdanningens formål er i samsvar med konvensjonen, er partene forpliktet til å beskytte barna mot alle former for diskriminering, slik det er slått fast i konvensjonens artikkel 2, og til aktivt å bekjempe rasisme. Denne forpliktelsen er særlig relevant i forhold til urbefolkningsbarn. For å oppfylle denne forpliktelsen på en effektiv måte, skal partene sørge for at læreplaner, undervisningsmateriell og historiebøker gir en rettferdig, nøyaktig og informativ framstilling av urfolkens samfunn og kulturer.²⁶ Diskriminerende praksis, som f.eks. restriksjoner på kulturbestemte og tradisjonelle måter å kle seg på, skal unngås i skolesammenheng.

59. Artikkel 28 i konvensjonen slår fast at partene skal sørge for en grunnskoleutdanning som er obligatorisk og tilgjengelig for alle barn, på grunnlag av prinsippet om like muligheter for alle. Partene oppfordres også til å gjøre ungdomsskole og videregående skole, samt yrkesutdanning, tilgjengelig og økonomisk oppnåelig for alle barn. I praksis viser det seg imidlertid at urbefolkningsbarn har mindre skolegang enn andre barn, og at de fremdeles har høyere frafallsprosent og i større grad mangler lese- og skriveferdigheter enn andre barn. De fleste urbefolkningsbarn har dårligere tilgang til utdanning, av en rekke årsaker, herunder mangelfulle skoler og mangel på lærere, direkte eller indirekte kostnader i forbindelse med skolegang og mangel på et kulturelt tilpasset og tospråklig pensum, i samsvar med artikkel 30. Urbefolkningsbarn er også ofte utsatt for diskriminering og rasisme i skolesammenheng.

---

²⁵ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 1, om utdanningens formål, 2001.

²⁶ ILO-konvensjon nr. 169, artikkel 31. FN-erklæringen om urfolks rettigheter, A/RES/61/295, artikkel 15.

60. For at urbefolkningsbarn skal få nyte godt av sin rett til utdanning på lik linje med andre barn, skal partene treffe en rekke spesielle tiltak for dette formål. Partene skal sette av øremerkede finansielle, materielle og menneskelige ressurser, for å gjennomføre en politikk og programmer med det spesifikke formål å forbedre tilgangen til utdanning for urbefolkningsbarn. Som det er slått fast i artikkel 27 i ILO-konvensjon nr. 169, skal utdanningsprogrammer og utdanningstilbud utvikles og iverksettes i samarbeid med de berørte folkegruppene, for å kunne imøtekomme deres spesielle behov. Videre skal regjeringene anerkjenne urbefolkningenes rett til å opprette sine egne utdanningsinstitusjoner og utdanningstilbud, forutsatt at disse institusjonene tilfredsstillende minimumskrav som de ansvarlige myndigheter har fastsatt i samråd med disse folkegruppene.²⁷ Partene skal gjøre alt som med rimelighet kan forlanges, for å forsikre seg om at urbefolkningssamfunn er oppmerksom på hvilken verdi og betydning utdanning har for dem, og hvor viktig det er at de sørger for at barna får gå på skole.

61. Partene skal sørge for at det er skoler som er lett tilgjengelig i de områdene der det bor urbefolkningsbarn. Om nødvendig skal partene legge til rette for bruk av massemedier til utdanningsformål, som f.eks. fjernundervisning via radio eller Internett-basert fjernundervisning, og opprette mobile skoler for urbefolkningsgrupper som lever som nomader. Ved planleggingen av skoleåret bør man ta hensyn til og prøve å legge opp undervisningen etter befolkningens kultur, sesonger i jordbruket og seremonielle perioder. Partene skal bare opprette internatskoler utenfor de områder der urbefolkningen har sine samfunn, når dette er helt nødvendig, ettersom det kan føre til at urbefolkningsbarn, og særlig jentene, blir holdt borte fra undervisningen. Internatskoler skal rette seg etter standarder som tar hensyn til barnas kultur, og det skal føres regelmessig tilsyn med skolene. Man skal også gjøre det man kan for å sikre at urbefolkningsbarn som lever utenfor sine egne samfunn, har tilgang til undervisning som respekterer deres kultur, språk og tradisjoner.

62. Artikkel 30 i konvensjonen slår fast at urbefolkningsbarn har rett til å bruke sitt eget språk. For at de skal kunne utøve denne rettigheten, er det viktig at barna får undervisning på sitt eget språk. Artikkel 28 i ILO-konvensjon nr. 169 stadfester at urbefolkningsbarn skal lære å lese og skrive på sitt eget språk, samtidig som de får muligheten til å lære å uttrykke seg flytende på landets offisielle språk.²⁸ Tospråklige og interkulturelle læreplaner er viktige kriterier for undervisning av urbefolkningsbarn. Lærerne skal i den grad det er mulig rekrutteres fra urbefolkningen og gis nødvendig støtte og opplæring.

63. Komiteen vil, med referanse til konvensjonens artikkel 31, påpeke de mange positive sidene ved at barna får delta i sportsaktiviteter, tradisjonelle leker, fysisk fostring og fritidsaktiviteter, og komiteen ber partene sørge for at urbefolkningsbarn får nyte godt av retten de har til å delta i slike aktiviteter.

---

²⁷ ILO-konvensjon nr. 169, artikkel 27.

²⁸ ILO-konvensjon nr. 169, artikkel 28.

**Spesielle beskyttelsestiltak
(artiklene 22, 30, 38, 39 og 40, artikkel 37 bokstavene b) - d) og artiklene 32-36 i
konvensjonen)**

Barn som er berørt av væpnet konflikt og barn som er flyktninger

64. Under sin periodiske gjennomgang av partenes rapporter har komiteen registrert at urbefolkningsbarn er spesielt utsatt under væpnede konflikter og i situasjoner med interne uroligheter. Urbefolkninger holder ofte til i områder som er ettertraktet for sine naturressurser, eller som, på grunn av sin avsides beliggenhet, fungerer godt som base for væpnede opprørsgrupper. I andre tilfeller er urbefolkningen utsatt fordi de holder til i grenseområder som det er strid om.²⁹

65. Urbefolkningsbarn er ofte utsatt når det skjer væpnede angrep på samfunnene de tilhører. De risikerer å bli drept, voldtatt eller torturert. De kan bli fordrevet eller bare forsvinne, og de kan oppleve å bli vitne til grusomheter eller bli skilt fra sine foreldre eller fra folkegruppen de tilhører. Angrep på skoler, gjennomført av væpnede styrker eller væpnede opprørsgrupper, har ført til at urbefolkningsbarn har mistet sitt skoletilbud. Urbefolkningsbarn har også blitt rekruttert til væpnede styrker eller opprørsgrupper og tvunget til å begå grusomheter, noen ganger til og med mot sine egne.

66. Artikkel 38 i konvensjonen pålegger partene å vise respekt for internasjonale humanitær-rettslige regler, beskytte sivilbefolkningen og ta hånd om barn som blir berørt av væpnet konflikt. Partene skal spesielt være oppmerksom på de farer urbefolkningsbarn utsettes for under væpnede stridigheter, og de skal iverksette forebyggende tiltak i den grad det er mulig, i samråd med de berørte folkegrupper. Militære aktiviteter på urbefolkningens territorier skal unngås så langt det er mulig, og komiteen minner i den forbindelse om artikkel 30 i FN-erklæringen om urfolks rettigheter.³⁰ Partene skal ikke innkalle urbefolkningsbarn som er under 18 år til tjeneste i det militære. Partene oppfordres til å ratifisere og implementere den valgfrie protokollen om involvering av barn i væpnede konflikter.

67. Urbefolkningsbarn som har vært offer for rekruttering til væpnede konflikter, skal få den nødvendige støtte og oppfølging, slik at de kan bli reintegrert i sine familier og samfunn. Partene skal, i samsvar med konvensjonens artikkel 39, treffe alle egnede tiltak for å fremme fysisk og psykisk rehabilitering og sosial reintegrering av barn som er blitt offer for utnyttning, misbruk, tortur eller andre former for grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, eller væpnet konflikt. Når det gjelder urbefolkningsbarn, skal dette gjøres på en måte som tar behørig hensyn til barnas kulturelle og språklige bakgrunn.

68. Urbefolkningsbarn som er fordrevet fra sine hjem, eller som er blitt flyktninger, skal vies spesiell oppmerksomhet og gis humanitær bistand på en kulturelt sensitiv måte. Det skal arbeides

---

²⁹ UNICEF Innocenti Digest nr. 11, Ensuring the Rights of Indigenous Children, 2004, s. 13.

³⁰ FN-erklæringen om urfolks rettigheter, A/RES/61/295, artikkel 30.

for at de kan vende trygt tilbake til sine samfunn og få tilbake sin kollektive og personlige eiendom.

Økonomisk utnytting

69. Konvensjonens artikkel 32 slår fast at alle barn skal beskyttes mot økonomisk utnytting, og mot å måtte utføre arbeid som kan være farlig eller til hinder for barnets utdanning, eller som kan være skadelig for barnets helse eller fysiske, psykiske, åndelige, moralske eller sosiale utvikling. I tillegg setter ILO-konvensjon nr. 138 (om minstealder for adgang til sysselsetting) og ILO-konvensjon nr. 182 (om forbud mot og umiddelbare tiltak for å avskaffe de verste former for barnarbeid) opp kriterier for å skille mellom barnarbeid som må avskaffes, på den ene side, og på den annen side arbeid som det kan godtas at barn utfører, herunder arbeid som gjør det mulig for urbefolkningsbarn å tilegne seg ferdigheter de trenger for å tjene til livets opphold, og kjenne sin identitet og sin kultur. Med barnarbeid forstås arbeid som berøver barna barndommen, fratrar dem deres menneskelige potensial og deres verdighet, og er skadelig for deres fysiske og psykiske utvikling.³¹

70. I Konvensjonen om barnets rettigheter er det bestemmelser som omtaler bruk av barn i forbindelse med ulovlig produksjon av og handel med narkotika (artikkel 33), seksuell utnytting (artikkel 34), menneskehandel (artikkel 35) og væpnede konflikter (artikkel 38). Disse bestemmelsene er nært relatert til definisjonen av de verste formene for barnarbeid i ILO-konvensjon nr. 182. Komiteen merker seg med stor uro at urbefolkningsbarn i uforholdsmessig stor grad lever i fattigdom, og at de er særlig utsatt for å bli brukt i forbindelse med barnarbeid, spesielt de verste formene for barnarbeid, som f.eks. slaveri og arbeid under slaverilignende forhold, eller offer for menneskehandel, herunder for å brukes til husarbeid, i væpnede konflikter, til prostitusjonsformål eller til farlig arbeid.

71. Forebygging av utnytting av urbefolkningsbarn i arbeidsøyemed krever (slik det er tilfelle også for alle andre barn) en rettighetsbasert tilnærming til barnarbeid, og slik forebygging er nært knyttet til arbeidet for å sikre barna utdanning. For å kunne avskaffe utnytting av urbefolkningsbarn i arbeidssammenheng, må partene kartlegge hvilke barrierer som står i veien for disse barnas utdanning, og hvilke spesifikke rettigheter og behov urbefolkningsbarn har med hensyn til skolegang og yrkesopplæring. Dette krever at det gjøres en spesiell innsats for å skape og opprettholde en dialog med disse samfunnene og barnas foreldre om betydningen av og fordelene med utdanning. Effektive tiltak for å bekjempe utnytting av barn i arbeidssammenheng forutsetter også en analyse av de underliggende strukturelle årsakene til at barn blir utnyttet, innsamling av data og planlegging og gjennomføring av forebyggende programmer, med avsetning av de nødvendige finansielle og menneskelige ressurser fra statens side. Dette arbeidet skal gjennomføres i samråd med urbefolkningsgruppene og deres barn.

Seksuell utnytting og menneskehandel

72. Artikkene 34 og 35 i konvensjonen, sammen med bestemmelsene i artikkel 20, ber partene om å sørge for at barn beskyttes mot seksuell utnytting og seksuelt misbruk, og mot bortføring,

---

³¹ ILO, Håndbok for bekjempelse av barnarbeid blant urfolk og stammefolk, 2006, s. 9.

salg av og handel med barn, uansett hva formålet er. Komiteen er uroet over at urbefolkningsbarn fra samfunn som er preget av fattigdom og urban migrasjon, er så utsatt for å bli offer for seksuell utnyttning og menneskehandel. Unge jenter er spesielt utsatt, særlig de som ikke er blitt registrert ved fødselen. For å oppnå bedre beskyttelse av alle barn, herunder urbefolkningsbarn, anmodes partene om å ratifisere og implementere den valgfrie protokollen om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi.

73. Partene skal, i samråd med urbefolkningsfamiliene og deres barn, planlegge forebyggende tiltak og sette av øremerkede finansielle og menneskelige ressurser til gjennomføring av tiltakene. Partene skal basere disse forebyggende tiltakene på undersøkelser av bl.a. overgrepsmønstre og analyser av de underliggende årsaker.

Barn som er i konflikt med loven

74. Artiklene 37 og 40 i konvensjonen sikrer barnas rettigheter dersom de kommer i konflikt med rettsvesenet. Komiteen merker seg med uro at det skjer uforholdsmessig ofte at urbefolkningsbarn blir fengslet, og i en del tilfeller kan dette tilskrives en systemisk diskriminering i rettssystemet og/eller i samfunnet.³² For å få redusert denne høye fengslingsraten, vil komiteen henlede partenes oppmerksomhet på konvensjonens artikkel 40 nr. 3, som pålegger partene å treffe tiltak for å ta seg av barn som beskyldes eller anklages for eller har erkjent å ha begått en straffbar handling, uten å gå til rettslige skritt, når dette er hensiktsmessig. Komiteen har i sin generelle kommentar nr. 10, om rettighetene til barn som er i konflikt med loven (2007), og i sine konkluderende merknader til partenes rapporter, konsekvent fastholdt at pågripelse, fengsling eller internering av barn bare skal brukes som en siste utvei.³³

75. Partene anmodes om å treffe alle formålstjenlige tiltak for å hjelpe urfolk med å organisere og iverksette tradisjonelle mekanismer for aktiv konfliktløsning og gjenoppretting, forutsatt at disse er i samsvar med de rettigheter barn har i henhold til konvensjonen, og særlig med prinsippet om barnets beste.³⁴ Komiteen henleder partenes oppmerksomhet på FNs retningslinjer for forebygging av ungdomskriminalitet, som oppfordrer til utvikling av lokalt baserte programmer for å forebygge slik kriminalitet.³⁵ Partene skal gjøre sitt beste, i samråd med urbefolkningen, for å støtte utviklingen av en lokalsamfunnsbasert politikk og lokalt baserte programmer og tjenester, som tar hensyn til behovene og kulturen til urbefolkningsbarn, deres familier og samfunnene de lever i. Partene skal bevilge det som trengs av ressurser til tiltak for å bekjempe barne- og ungdomskriminalitet, herunder tiltak som utvikles og iverksettes av urbefolkningen selv.

---

³² Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 10, om rettighetene til barn som er i konflikt med loven, 2007, punkt 6.

³³ Ibid., punkt 23.

³⁴ Komiteens anbefalinger etter dagen med generell diskusjon om rettighetene til urbefolkningsbarn, 2003, punkt 13.

³⁵ FNs retningslinjer for forebygging av ungdomskriminalitet, "Riyadh-retningslinjene", 1990.

76. Komiteen minner partene om at alle barn, i henhold til artikkel 12 i konvensjonen, har rett til å bli hørt i enhver juridisk eller strafferettslig prosess som angår dem, enten direkte eller gjennom en representant. Når det gjelder urbefolkningsbarn, skal partene sørge for at det er gratis tolketjenester tilgjengelig, dersom det er behov for det, og at barnet får juridisk bistand på en kulturelt sensitiv måte.

77. Yrkesgrupper som arbeider med håndheving av lov og rett, bør få hensiktsmessig opplæring i innholdet i og meningen med bestemmelsene i konvensjonen og konvensjonens valgfrie protokoller, herunder også orientering om behovet for å iverksette spesielle beskyttelsestiltak for urbefolkningsbarn og andre spesielt utsatte grupper.³⁶

Partenes forpliktelser og overvåking av gjennomføringen av konvensjonen

78. Komiteen minner partene om at ratifiseringen av Konvensjonen om barnets rettigheter forplikter dem til å treffe tiltak for å sikre at alle barn innenfor deres jurisdiksjon får nytte godt av alle rettigheter i konvensjonen. Plikten til å respektere og beskytte innebærer at enhver part skal sørge for at urbefolkningsbarns rettigheter blir fullt ut beskyttet mot enhver handling fra partstatens side gjennom de lovgivende, dømmende eller utøvende myndigheter, eller fra andre enheter eller personer innenfor partstatens grenser.

79. Artikkel 3 i konvensjonen pålegger partene å sørge for at barnets beste er et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. Artikkel 4 pålegger partene å treffe tiltak for å gjennomføre rettighetene i konvensjonen så langt det er mulig innenfor de ressurser de har til rådighet. Artikkel 42 slår fast at partene også er forpliktet til å sørge for at barn og voksne får informasjon om prinsippene og bestemmelsene i konvensjonen.

80. For at rettighetene i konvensjonen skal kunne gjennomføres effektivt for urbefolkningsbarn, må partene vedta hensiktsmessige lovbestemmelser i samsvar med konvensjonen. Det skal bevilges tilstrekkelig ressurser og gjennomføres spesielle tiltak på en rekke områder, for å sikre at urbefolkningsbarn kan nytte godt av sine rettigheter på lik linje med andre barn. Videre skal det treffes tiltak for å innhente og bearbeide data og utvikle indikatorer som kan brukes til å evaluere gjennomføringen av urbefolkningsbarns rettigheter. Partene skal rådføre seg med urbefolkningen og med barna direkte, slik at de kan utvikle en politikk og programmer som tar hensyn til urbefolkningens kultur. Yrkesgrupper som arbeider med urbefolkningsbarn skal gis opplæring i hvordan de skal ta hensyn til de kulturelle aspekter ved barnas rettigheter.

81. Komiteen ber om at informasjon om gjennomføringen av urbefolkningsbarns rettigheter, og om spesielle tiltak som er truffet i den forbindelse, blir bedre integrert i partenes periodiske rapporter til komiteen, når dette er hensiktsmessig. Komiteen ber også partene styrke arbeidet med å oversette og spre informasjon om konvensjonen og konvensjonens valgfrie protokoller, og om rapporteringsprosessen, til urbefolkningsgrupper og deres barn, slik at disse kan delta aktivt i overvåkingsprosessen. Urbefolkningen oppfordres til å bruke konvensjonen som et middel for å vurdere gjennomføringen av deres barns rettigheter.

---

³⁶ Komiteen for barnets rettigheter: Generell kommentar nr. 10, om rettighetene til barn som er i konflikt med loven, 2007, punkt 97.

82. Komiteen anmoder til slutt innstendig partene om å basere behandlingen av urbefolkningsbarn på de rettigheter barna har i henhold til konvensjonen og andre relevante internasjonale standarder, som f.eks. ILO-konvensjon nr. 169 og FN-erklæringen om urfolks rettigheter. Partene oppfordres til å styrke det direkte samarbeidet med urbefolkningssamfunnene, og eventuelt søke teknisk samarbeid med internasjonale organisasjoner, herunder FN-organer, dersom det er behov for det, for å sikre en effektiv overvåking av gjennomføringen av urbefolkningsbarns rettigheter. En bedre økonomisk og sosial situasjon for urbefolkningsbarn, og en effektiv anerkjennelse av deres rettigheter med hensyn til kultur, religion og språk, er viktige fundamenter for en kulturelt mangfoldig stat som ønsker å overholde sine menneskerettighetsforpliktelser.
